

179

4

I. N. J.

DISSERTATIO PHILOLOGICA,

Prov. XVII. 33.

perpendens.

Qvam

*Cum consensu Ampliff. Fac. Phil.
examinandam fuit*

AUGTOR

M. CAROLUS FRIDERICUS
MENNANDER,

Fac. Phil. Adjunctus.

RESPONDENTE

DANIELE PENTZIN,

Ostrob.

Die 24. Julii 1741. horis locoqve
ante meridiem solitis.

ABOÆ, exc. Joh. Kiæmpe, Reg. Ac. Typogr.

P. Nordh.

S:æ R:æ M:is
Summæ Fidei *VIRO*,
Regni Sveciæ. *SENATORI*,
Academiæ. Åboensis. *CANCELLARIO*,
Celsissimo. Illustrissimo.
Domino. *BARONI*.

OLAVO CEDERSTRÖM

MAECENATI SUMMO.

E Am. Quam. Facio. Disputationis. Alcam. In Sinum. Immo. Ad.
Pedes. Tuos. *VIR. CELSISIME. Quem. NUMEN. Camenis.*
Nostris. Ephorum. Constituit. Subiectissima. Mente. Manuque. De-
volvo. Ut Tuo. Judicio. Stet. Cadave. Et. Simul. Me. Et Mea.
Studia. Spes. Quod. Meas. In. Humilt. Fortuna. Afflictissimas. O-
mnem. A. Deo. Precatus. Felicitatem. Commendo.

EXCELLENTIÆ. TUÆ.

Subiectissimus. Client.
Auctor.

Sæ R:æ M:ris
Summæ Fidei. VIRO.
Collegii Quod. Rei. Militaris. Curam. Gerit.
PRAESIDI,
ILLUSTRISSIMO. GENEROSISSIMO QVT.
Domino. BARONI.

CAROL. CRONSTEDT.
MÆCENATI. MAXIMO.

Fortitudinem. TUAM. In. Bello. Justitiam. In. Pace. Deprædicent.
Alii. Ego. Gratia. Qua. Tibi. Me. Dewinxisti. Jubila. Canen-
tibus. Musis. Nostris. Memoriam. Devota. Mente. Unice. Persequor.
Dum. Hanc. Venerabunde. Pietatis. Tesseram. In. Ara. Tua. Colloco.

EXCELLENTIÆ TUÆ.

Devotissimus. Servus.
Auctor.

Reverendissimo Domino ;

DOCT. JONÆ FAHLENIO,

Aboens̄ EPISCOPO , Academiæ Auraicæ
Pro-CANCELLARIO,

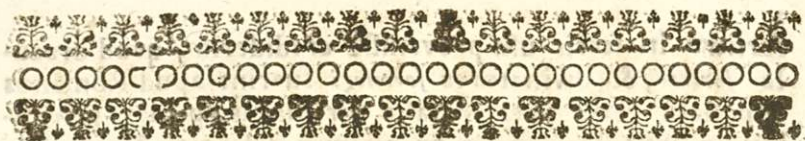
MAECENATI MAGNO.

Non ea cura aut circumspectione, ut eruditissimum ILLUM mereantur
conspicuum, paginas hasce mea Musa enixa est. Sed da hoc,
Reverendissime Episcopi, gratia TUÆ & humanitati, qua me sepe
erexisti & fovisti, ut umbraticus & vilis hic ingenii foetus, solito,
hoc est, facili & benigno vultu a TE excipiat, & sub auspiciis NO-
MINE TUO citra audacia notam simplici procedat ornata. Ego vi-
cissim ardentissima pro perenni felicitate Tua vota fundere nunquam
desistam.

Reverendissimi Episcopi & Procancellarii

Humillimus servus

C. F. M.

Fuit apud gentes tantum non omnes priscis temporibus multus sortium, in negotiis præsertim gravioribus, usus (a). Et divini quid, sive a fato sive fortuna, sive genio aliquo, sive Deo hoc proveniret, illis inesse vulgo creditum. Ita apud Arabes duplex sortilegii genus observarunt eruditi (b). unum, נלטר (c), quod *tesseras* interpretantur, quodque divinationi; alterum **נלטר**, quod divinationi inserviebat. Hoc per tres sagittas factum fuisse perhibent. Quarum primæ נטר, secunda נטר, tertiam נטר dicebatur, nulla nota insignis. Prout aliqua harum, postquam vasculo erant inclusa, manu extraheretur, negotia ardua vel suscipiebant, vel intermittebant (d). Consuluisse præterea antiquos per sortes statuat quandam Hercules in Achaia legimus (e), & oracula Dodonæa sortilegio elicuisse (f). Nec cuiquam ignotæ esse possunt sortes in Italia Prænestinæ (g), Patavinæ, Antiatinæ (h). Atque ex hoc

A

sort-

(a) Ut plurima alia diversarum gentium prætereamus exempla, inter Græcos Heroes per sortes in galeam conjectas, & Nestore comotas, electum in, quicum Hectore committeretur. Homer. Il. η.

(b) Pocockius in *specim. hist. Arab. p. 323. citatus Hottin-gero in Analest. hist. Theol. disert. VI. p. 260.*

(c) Mentio ejus Alkor. Jur. 2. ubi a Mudamede prohibetur.

(d) Confer Ezech. XXI: 21. (e) Pausanias in Achaicis Lib.

VII. (f) Cicero de divinatione Lib. II. (g) Cic. ib. ubi eorum demenciam falso videt, qui illis apponebant fiduciam. (h) apud Sveton.

fortium in sacris usu provenisse crediderim, quod oracula *sortes*, & divinatores *sortilegi* fuerint apud Romanos appellati. Fuit præterea alia sortitionis species gentilibus in usu; dum ex portæ alicujus celebris, & ex illorum opinione, divini, scriptis versum aperto libro primo oculis obvium, oraculi ad instar habuere. Ut impietas sortium in sacris eorum prophanis adhibitarum, vel me non dicente, satis elucet, ita hæc etiam consuetudo sortes Homerianas vel Virgilianas consulendi, sive antrosum sive retorsum rem consideres, omni destituebatur fundamento. Reperimus quidē in antiquorum monumentis prædictionum hujusmodi aliquas ipso eventu comprobatas, deceptivum exemplum fere nullum. Sed fuerunt voces sæpissime æquivocæ, & in utramque interpretandæ partem. Et quamvis probabile sit, toties, si non sæpius, fefellisse has sortes quam vera prædixisse, casuum tamen, ubi decipiebantur, vel oblitum fuere, vel saltem illos non publice exposuere antiqui, eventu comprobatorum æternam reddere voluere memoriam. Sed apparebit, ut speramus, manifesto harum sortium vanitas, & quid de universo sortiendi negotio censendum veniat, exposito loco illo Salomonæ Prov. XVI: 33. כחַק יְהוָה אֵל מִשְׁפָּטוֹ: אֵת הַגּוֹרֵל וּמַהֲדָה כֹּל מִשְׁפָּטוֹ: ad cujus enodationem B. c. D. & favente lectore, accingimur.

S. I.

Primo voces separatim contemplari lubet, & earum genuinas, quantum fieri potest, eruere notiones. Dein operanda, ut constructionem earum, adeoque & sensum verborum, & sententiam auctoris assequamur. אֵת A radice apud Arabes usitata *cingendi* actum denotante, ortum trahens, vario apud Hebræos occurrit significato. Proprie *finum* denotat, corporis humani medi-

am partem anteriorem, ita tamen, ut gremium, & vestem qua tegitur sinus, interdum connotet. Ita de Naemi dicitur, quod apposuerit puerum בחיקה (i). Et Moses jubetur: הכא נא ירך בחיקך (k). Hinc ad generaliter designandum medium alicujus rei & intimum translata vocem repetimus. Ita ut interdum pro abditis hominis occurrat, quo sensu impius donum ad pervertendum iudicem מרחק desumere dicitur (l). Aliis in locis amorem intensum denotet, utpote dum איש חיק uxoris dicitur maritus, & אשת חיק viri uxor (m). Aliquoties de Deo per אבן חן suauis predicatur (n) Et de Messia (o). Retributionem largam & toto quasi sinu effusam tam præmiorum (p), quam penarum (q) interdum significat. Concava etiam aliqua corpora voce hac designant Hebraei. Ita חיק הרוב legitur (r). Sunt inde, qui per חיק vas quodlibet sinuatum intelligi posse putent (s). (*)

A 2

De

(i) Ruth. IV. 16. (k) Exod. XVI. 6. 7. (l) Prov. XVII. 23.
 (m) Deut. XXVIII. 36. 54. (n) Ps. LXXIV. 11.

(o) Es. XL. 11 (p) 2. Sam. XII. 8. (q) Esai. LXV. 6. 7 (r)
 I. Reg. XXII. 33. (s) Lavaterus & Cornelius a Lapide, citati Gejero in h. l. II. Auctor libri Gallici: Reflexion sur ce qu'on appelle bonheur &c. p. 100. on jette le sort dans le sein, c'est à dire; dans le creux de quelque vase

(*) Observare liceat, locutionem illam de sinu Abrahæ a Servatore adhibitam Luc. XVII. 23. abud Hebraeos obtinere quoque eodem sensu: היום יושב בקרבו של אברהם
 Hodie sedet in sinu Abrahæ Talm. Kidusch fol. 72 2. conf. Buxt. Lex. Rabb. Talm. p. 748. Alteram quoque loquendi formulam ad latronem usurpatam de paradiso, deprehendes apud Rabb Judah Zaboram, Nahmannidem & alios, qui per ערן גן hortum Eden vel paradisum

De voce שׁוּר non opus est ut multa moneamus. A radice שׁוּר in Kal inusitata, quæ *ejus fuit*, in Hophal significat, origines repetit. Ita de Chonania legitur: *Cur הַשׁוּרִים וְשֵׁמֶן עֵינָיו? (1)*

A radice שׁוּר , *lapidosus fuit*, apud Arabes usitata, ortum est Hebræorum שׁוּרִים , quod adeo vi originis lapidem denotat. Hinc sortem proprie significat, calculum & notam quamlibet, cujus casu in sortilegio decidebatur. Evieque hæc fors vel divinatoria de præteritis, ut dum $\text{פָּקַדְתָּ עָלַי וְיָרַדְתָּ עָלַי וְיָרַדְתָּ עָלַי וְיָרַדְתָּ עָלַי$ (u); vel divinatoria, ita כִּגְרֹל כְּחֶלֶת per sortes hereditatem suam acceperunt tribus Israel (v); vel etiam consultatoria de futuris (x). Reliquas vocis acceptiones, dum interdum pro effectu ipso sortilegii, interdum pro hereditate vitæ futuræ &c. sumitur, nos intactas relinquere cogimur.

Projecta ita sorte, $\text{מִדְּרוּחַ כָּל־מִשְׁפָּט}$, provenire in posteriori versus hemistichio asserit divinus vates. Vox שֵׁפֵט ad radicem notissimam שָׁפַט *judicavit, sententiam tulit*, originem refert, & generatim quamvis discretionem, & omne id, cui certa norma agendi est, indicat, adeo ut ad jus, judicium, morem, consuetudinem sive justam sive injustam, modum, dispositionem & mensuram significanda adhibeatur (y). Dum de Deo præ-

di-
beatorum futuram vitam expliant; quem quidem statum diversis nominibus insigniunt, dicendo: animas piorum esse possitas כְּצֶמֶר הַחַיִּים in fasciculo vitæ, כְּמָרוֹם in excelsis, בְּאֵזֶר in thesauro, תַּחַת כֶּסֶף הַכְּבוֹד, sub folio gloriæ. Quin gradus etiam Judæos asseruisse istius beatitudinis, prout pœnarum infernalium, ex auctoritate ipsorum probat Celeb. Pocockius in append. notarum miscell. c. 6. p. 106.

(1) Jer. XXII. 2. (u) Jon. I. 7. (v) Jos. XIV. : 2. (x) 1. Sam. X. 20. 21.

(y) Confer auctores passim, præsertim Stockium in class. Guffetium.

dicatur, regimen ejus in mundum, & speciatim genus humanum, justitia & bonitate temperatum, inculcat. Nam אלחי המשפט (z). Hinc appellatur המשפט (a). Heic illam providentiæ divinæ partem, quæ circa sortium contingentiam versatur, vox hæc significat.

Expensis ita breviter vocibus, nil in combinatione earum a solita Hebræorum construendi ratione abluens reperiri, porro observamus, nisi quod in יוטל את חגורל Verbum cum nominativo mediante accusativi plerumque nota את constructur. Cujus structuræ tamen alia etiam suppetunt exempla, ut; ומלא כבודו את כל הארץ (b).

§. II.

Modum apud Hebræos in sortilegio adhibitum ex scriptura sacra non valemus definire. Neque Rabinorum monumenta facem heic sufficientem accendunt. * Fuisse tamen diversum, vel inde videtur colligi posse

(z) Deur. XXXII. 4. (a) Mal. II. 17 (b) Pf. LXXII. 19.

* Quis fuerit sortitionis ritus circa hircum emissarium, indicat R. Bechai ad Levit. XVI. מעמיד אחד לימין ואחד לשמאל ונתן שת ידו בקלפי ונוטל גורל בוטין וחכירו בשמאל ונותנן עליהם את שכתב בו לשם Hircorum ואת שכתב בו לעזאזל משתלה לעזאזל inquit unum constituebat sacerdos ab dextram, alterum vero ad lavam: utramque autem manum mittebat in pyxidem (in quam scilicet conjecta sortes erant) sortem unam educens dextra, sinistra alteram, hircisque eas imponens, ut cui obtingeret fors illa quæ scriptum haberet Domini, Domini foret, cui vero Azazelus, in azazel montem ablegaretur. Simeon de Muis varia sacra ad Lev. XVI. Lignas fuisse hæc sortes, docent Hebræorum antiquiores, urnamque summo pontifici

posse, quod variis occasionibus fuerit a Judæis adhibita sortitio (**) Ceterum de instrumentis sortitionis non constat, an per tesseras, vel chartam, vel calculos, vel alias notas quallibet eam communiter peregerint. Et quamvis loco nostro asseratur, fuisse in sinum projectas sortes, non tamen æque patet, an fuerint ejus, cujus intererat, vel judicis, vel alius personæ suspicione carentis sinui commissæ? An fuerint vestibus orientalium sinuosis & laxis exceptæ, & in sinum ab extremis vestium oris contractis factam projectæ, vel in

vasculum

traditam, in quam eas conjiceret, concussasque utraq, manu urna extraheret, alteram dextra, sinistra vero alteram. Prout autem ab utroque ejus latere constituti erant birci, de ipsis decretum erat sorte, qua in manu pontificis cuique bircorum proxima occurrebat. Quod si dextra extrahere sortem, qua Domini erat, contrigit, ut tempore summi pontificis Simeonis Justi semper factum ferunt, optimum inde omen de placata justitia divina desumerunt. Mischna tract. נדב. Vide & Mainonid. in תורה
 הכפורה Leo de Modena Cerem. jud. part. III. c. 6 Buxt. synagog. Jud. c. XX. Et hinc videntur nonnulli occasionem sibi arripuisse, universalem modum forsitionis apud Judæos & nostro etiam loco intelligendum, comminiscendi. ex. gr. auctor Gallicus superadductus l. c. Lors que l'on vouloit decider quelque chose par le sort, on prenoit un vase dans lequel chacun jettoit sa marque, on le secouoit ensuite fortement, & celle qui sortoit la premiere, signifioit, que celui de qui elle etoit auroit se dont on etoit convenu s'il s' agissoit de quelque partage.

** Hoc testantur ipsi. תורת משה על הקדושים pro-jiciebant sortes super res sanctas, ut scilicet dividerent eas æqualiter inter sacerdotes, Schabb. fol. 148 a. in Mischna. sic in Talmud,

vesculum sinu servatum. *** Hinc est, quod ideas omni modo determinatas vocum: fors projicitur in sinum tenebrarum vires nostræ non valeant sistere. Sufficit clare apparere, Salomonem hoc loco de sortium tam humana administratione, quam gubernatione divina agere. Projici illis temerarie quasi & fortuito ab hominibus in sinum, quod vero sic vel aliter cadant, judicio divino fieri. *

Ita etiam interpretes communiter versum nostrum exponunt, nisi quod septuaginta viri ita transferant: Εἰς κόλπον ἐπέχεσθαι πάντες τοῖς ἀδίκοις, ὡς εἰ δὲ κυρίως πάντες ἐξείκηται. Quibuscum fere consentit versio Arabica. Syriaca alia insilbit interpretandi via, adeo ut hunc fere sensum exculpat: In sinum dolosi cadit fors ejus, & a Deo egredietur judicium ejus. Targum ita vertit: בעוכא דעצתא נפלה פצתא ומן אלהא נפק הונא cadit fors, & a Deo egredietur judicium ejus. Versiones

mud. lib. Tamid, c. 1: מי שטבל ויבוא ויפוס הפירו מי שזכה לו זכח בו Is qui lavit se, veniat & sortiat: sortiebantur & qui dignus sorte deprehendebatur, primus ingressus est ad expurgandos cineres ab eo scilicet altari. In Bereschit Rabba de tunica Josephi sortitos fuisse ipsius fratres perhibetur: כתובת תוניקה יוסף פסונו. שהפוסו עליה אחיה גולי כהן. Tunica Josephi Passim dicta, שהפוסו, ideo, quod sortem projecerint super ea, quisnam ex ipsis deberet eam ferre ad patrem. Conf. Buxtorf. lex. Rabb. Talm., p. 1726 sub rad פוס:

*** Erat etiam Judæis in usu, in mensa sortibus uti, quod patet ex Talm. Lib. Tamid, c. 1. ספוס עם בניו ועם סותינג עם בניו ברתו על השלחו. cum liberis suis & liberis filiarum suarum super mensam, scilicet de hereditate dividenda. cit. Buxt. loco, prox. cit.

* Judæi quoque sortes providentia divina subjiciebant. Causam enim,

nes latine inter se consentiunt, nisi quod apodofin vulgata & Osiandrina reddant, quod sortes a Deo temperentur; Junio Tremelliana: quod tota eorum ratio a Jehova fit; Pagnino Vatabliana, quod a Deo fit iudicium eorum. In versionibus Europæis reliquis non est observabilis dissentus, * *

S. S. III.

VIndicat ita Salomo Deo omne in sortes iudicium. An vero id velit, Deum providentia, voluntate vel actione particulari ita præesse sortibus, ut eas & earum casum immediate semper determinet in hanc vel illam partem: An vero indicatum saltem cupiat, sortes esse Deo, qui universum produxit, & omnes res earumque actiones conservat & gubernat, ejusque providentiæ generali, ut reliquos effectus naturales, subjectas, nulla interveniente circa illas speciali ejus opera, demeritarè hominibus omni in illas imperio, illud dispiciendum porro est.

cur non hircus emissarius pro arbitrio Sacerdotis, sed sorte fuerit delectus, hanc allegant, ne quid heic casui, sed totum Dei providentia, tribueretur: לפי שחבר הנחלק על ידי
 " *quod enim sortitu distribuitur, a Deo est. R. Bechai. conf. Sim. de Mæis in varlin sacra p. 471. tom. VII.*

" *Id tantum observamus, Germanorum los, Dan. lod. Angl. & Belg. lotto, & Anglosaxonicum Hlet hoc loco occurrens, esse ab antiqua Gothica voce Hlauta, qua apud Ulphilam Marc. XV. 23 & Luc 1. 9. reperitur Cui cognatum Islandicum Hliota, Sortiri. An vero voces hæc affinitatem aliquam habeant cum Græcorum λάχῃ, fors, aut inde sint contractæ, vel cum voce Ionica λογχή, an vero ex κληρῷ per transpositionem litterarum prodire potuerint, illi, quibus otium est, disquirant.*

est. Quamvis Deo a Salomone heic assignetur iudicium
 omne de sortibus, non tamen inde sequitur, speciali
 hoc se exserere modo. ופדו enim non indicat semper
 providentiam specialem, & in Scriptura Sacra, prælertim
 a מלשד, effectus naturales, qui ab hominibus
 non dependent, Deo assignantur. Ita irā appellatur
 מלשד תשפ (c) Tonitru לנ שפ (d). De arboribus in
 desertis sponte crescentibus dicitur, quod eas הוה עשד (e).
 Et ad providentiam hanc Dei generalem sortes etiam
 generatim spectatæ referendæ veniunt. Pone enim, pro-
 videntia speciali illas omnes dirigi, & eventum earum,
 qui saepe natura sua exigui admodum probabilitatis gra-
 dus, & interdum vix ופדו certitudinis est, ad certitudi-
 nem tamen a Deo determinari, nulla materiae legum
 habita ratione; ita futurorum contingentium eventus,
 modo sortes consuleremus, fallere nos nunquam posset,
 & earum decisiones, pro oraculis divinis venirent habenda.
 Quumque miraculi nomine communiter veniat in
 mundo materiali effectus suspensa lege motus productus,
 sequeretur, Deum miracula quotidie patrare, immo in
 hominum gratiam sæpissime indignorum, & in locis,
 ubi nemo Deum præsentiam singularem manifestaturum
 suspicari potest, plura, quam in ecclesia sua unquam
 præstitit. Ostendunt vero tam Theologi quam philoso-
 phi, rarissime naturæ ordinem sapientissime constitutum
 suspendi per miracula (*), & ea innatura quidem, non
 tamen propter naturam fieri. Neque habent sortes il-

B lud

(c) Gen IX: 18, 19. (d) Job. XXXVII: 2. (e) Num XXIV: 6.

Thearchia est potentissima, suaviter tamen rebus
 creatis ordinarie attemperata. Quem enim Deus ordi-
 nem semel constituit, non facile mutat, nec pronæ sero-

10
 Iud **וְהָיָה כִּי יִשְׁלַח אֱלֹהֵינוּ אֶת הַסּוּרֹת** (f), quod in genuinis miraculis
 adesse oportet. Sequitur ergo Salomonem afferere: Sor-
 tes ab hominibus projici quidem, misceri & extrahi,
 sed non esse in illis prudentiæ humanæ ultra aliquam
 locum. Respectu vero Dei non esse illas fortuitas, verum
 eventum earum fuisse illi ab æterno prævisum, & ad sa-
 pientes fines ordinatum. Agere quidem pro ratione es-
 sentię suæ in sortilegio causas secundas: rationales cum
 libertate agendi, tesseras & sortes ipsas secundum mo-
 tum leges cadere. Debere vero eas naturam & vim
 agendi suam Deo conditori, qui una eademque cum
 creaturis actione actiones & motus earum sustentat &
 gubernat.

§ IV.

Non quisquam adeo temerarius est, ut ausit negare,
 posse Deum speciali etiam modo sortes dirigere,
 ita ut hominibus eveniant, quibus absque hac divina
 opera non obtigissent. In ecclesia Judaica sortes erant
 inter symbolica revelationis divini genera, & specialis
 providentiæ divini circa sortes illo ævo præstant exempla.
 Divisio terræ promissæ facta sorte per Josuam inter tri-
 bus Israel (g) divina procul dubio singulari providentiâ
 fiebat, singulis enim sortes secundum vaticinia ante la-
 ta, eadebant (h). Circa sortes adhibitas in detectione
 furti Achanis (i), & electione Sauli (k) singularem
 etiam Dei curam se exeruisse, pie credimus. Superstitio-
 se denique nautarum Jonam vehementium sortes recte ce-
 cidere, quibus in causam ortæ tempestatis inquirebant
 (l)

va est humanæ curiositatis, & pruriginis, ut miracula pro-
 dige fundat. *Danbav. Theok. conscient. t. II. p. 125.*

(f) *Exod. VIII: 19.*

(g) *Num. XXVI: 55. 56. (h) Gen XLIX: Deut. XXXIII.*

(i) *Jos. VII: 14. seq. Conf. Seb. Schmidium ad b. 1.*

(f). Nam quæ præterea afferri solent, specialis divinæ circa sortes curæ in veteri fœdere exempla omittere cogimur.

De electione Matthiæ ad apostolatam (m), dissentiunt interpretis. Plur quæ enim κλήρυς per sortes, σιγνακι ψηφιστην per communibus calculis adsciscere, exponunt, & vocem αὐτῶν ad candidatos apostolatus referunt; ita ut sorte electum putent. Nonnulli suffragia tantum dedisse sua præsentis, & numero votorum vicisse Matthiam, ita ut annumeratus postea fuerit Apostolis, asserunt (n). Hanc controversiam jam non valet excutere. Quocumque vero electionis modo usa fuerit ecclesia Apostolica, credibile est, non timere, sed ex instinctu spiritus, illum fuisse adhibitum. Adeoque non posse hanc electionem, si per sortes facta fuerit, in exemplum trahi temporum sequiorum, disparium multiplici nomine. Verbo: In allatis exemplis sortilegia aut auctore Deo vel mandante vel inspirante fuere instituta, aut erant hæc privilegia singulorum, quæ non possunt legem facere communem.

S. V.

Nescio an ex loco nostro non rite intellecto, an vero ex sortibus gentilium poeticis illa consuetudo interpretum Christianos ortum duxerit, ut ex paginis evangelicis sortes legerent (o). Precibus nimirum ad Deum fuis tres libros, i. e. Prophetas, Apostolos & evangelia supra altare collocabant clerici, quibus ordine referatis, primo qui occurrebat versu, negotio, de quo quaestio erat, aliqua ex parte applicari.

(k) I. Sam. X: 21. (l) Jon. I: 7. (m) Act. I: 26.

(n) sfr. J. C. Vossii curas philol. & critic. Er. Schmidii not. in N. T. in hunc locum. ii. Hartmannum in orig. Civit. Christiano. c. VIII. (o) August. Ep. LV, ad Januarium, confer etiam Confess. b. VIII, c. 12.

applicabili, quid eveniret, consulenti has sortes, ostendi
putabant (p). Sed carebant omni revelatione, edocente
eos, Deum ultra velle hoc uti revelationis medio (q). Et
absurdum cogitatu est, Deum velle nobis revelare ali-
qua per modum quem ipse non præscripsit, sed nos ex-
cogitavimus. Preces, quas huic negotio adhibebant, si
rite rem perpendissent, tantum abfuisset ut potuerint
sperare Deum exauditurum, ut potius justa illis fuisset
timendi ansa, curiositate hac eum graviter offendi (r).

Sub evangelio vult Deus, ut providentiæ ejus in soli-
dum acquiescamus, de futuris aliis non solliciti, nisi iis,
quæ expectant nos post hanc vitam, quæque a præsen-
tibus dependent; h. e. observatione ordinis gratia, ita ma-
nifesta, ut novæ revelationis illustratione non egeat.

Cum ergo providentiæ divinæ universali subsint sortes;
cum raro & in casibus extraordinariis particulari modo
illas direxerit Deus; cum revelatione & promissionibus
de ulteriori speciali Dei circa sortes cura destituamur;
cumque demum pleraque sortilegia effectus providentiæ
divinæ speciali dignos non exhibeant: concludimus, sortes
non esse in dubitatione humana divinæ indicium voluntatis spe-
cialis (s) magnamque incurere contentati Numinis ir-
reverentiam qui ad sortes divinatorias aut consultorias,
tanquam tribunal aliquod divinum provocant (t).

Sortes decisorias & divisorias quod attinet, possunt
illæ in casibus dubiis licite adhiberi, ad tollenda discordia-
rum semina, ad dividendas possessiones, & aliis in nego-
tiis

(p) Greg. Turonensis lib. IV. (q) Exemplo Christi Luc.
IV: 19. non stabiliter hac sortes biblicas quærendi consuevendo.

(r) Variis conciliis eam prohibitam legimus, ut Agathensi, Ana-
relianoensi atque Antistodorenfi. (s) Auguß, in Ps. XXX, (t) J.
Gerhard, de ministr. eccles. p. 199.

siis ubi consultum duxerit magistratus (*). Lotteria, quæ ob publica instituuntur commoda, suo non defraudanda sunt elogiò. Immo, nec recreationis causa sortibus uti illicitum, modo non sorti ultra fidamus, quam humanæ & Christianæ prudentiæ regulæ permittunt, aut ossa mortua revivida tempus & opes mortalium consumant.

TANTUM.

* Ita de divisione bonorum hereditariorum sancit antiquum jus nostrum provinciale: Nu wissa systene arstwe sino stifta, tha skulo fränder thera widher wara ath minsto twe, luth i sköth läsgia, phrasi ad Salomonaam 'appropinquante, och sidhan luta. Ersd. b. c. XII. Valet sortitio etiam num vi nova legis in divisione hereditatis. Jorda b. c. 6. §. 3. Ersd. b. 12. §. 13. cc. In decimatione rebellium. Misg. b. c. 6. §. 2. In equali numero suffragiorum ad officia ecclesiastica Consistoriorum dispositioni relicta. Kl. förord. af den 15. Junii

1739 §. 11.

